ו **מתני'** (כג) המנהיג סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים ור"מ פוטר: גמ' בפ"ק דב"מ (דף ח:) קאמר שמואל קמפיך למתני' ותני וחכמים פוטרין. משום דשמואל סבר דרכוב לא קני וכ"ש יושב ולהכי מפיך דתיקו מילתיה כחכמים. ור"י ז"ל פסק כשמואל דלא אשכחן אמורא דפליג עליה. ואע"ג דפריך ליה טובא הא שני לכולהו [י] ומתני' דהיו שנים רוכבים ע"ג בהמה מוקי לה שמואל במנהיג ברגליו [כ] והאלפס ז"ל לא הביא דברי שמואל כלל אלא הביא המשנה כצורתה משמע דליתא להך דשמואל משום דפריך ליה טובא. ואף ע"ג דשניהו נראה לו לרב אלפס ז"ל דשנויי דחיקי נינהו ורכוב קני ולא מפכינן למתני'. (כד) והיושב בקרון לוקה משום דאזלי מחמתיה. משום (כה) [ל] דלא גרע מהנהיגה בקול דלוקה משום דבדבוריה קעביד מעשה: מתני' והשלישי שהיא קשורה לרצועות אסורה: גמ' פי' אם היו קשורין ב' סוסין בקרון וקשר חמור עמהן אע"ג דבלא חמור קאזלי אסור ולא חזינן לחמור כמאן דליתיה כיון דזה יכול וזה אינו יכול [מ] דליהוי מסייע שאין בו ממש: מתני' אין קושרין את הסוס לא בצידי הקרון ולא אחורי הקרון ולא את הלובדקים לגמלים: גמ' פי' דרך עגלה למשוך בקרון כדאיתא [נ] בפרק כיצד הרגל (דף יז:) ואין קושרין את הסוס לא בצידי הקרון ולא אחורי הקרון ללמדו למשוך. ומפרש בירושלמי מפני שזה נושא עללותו של זה פי' שהראשון מתעגל [ס] גוף של אותו שאחר הקרון נוגע בקרון ומנהיגו בקרון בגופו רב אמר מפני שנושאין חבל שבינתיים. ואם קשרו בשערו פטור [ע] שאם ימשוך יכאב לו:

ז **ראיתי** בתשובה ששאל רבינו אפריס את ראבי"ה אם ישראל רוכב על הסוס לצוד ציד להביא ומושך בחבל כלבים אבל הסוס אם הוא לוקה משום מנהיג בכלאים. דבירושלמי משמע [פ] אע"פ שאין עושה מלאכה אלא מנהיג לחודיה לוקה. דקאמר התם ומאי כלאי בגדים שמותרים ללבוש זה על זה אסור בתערובות כלאי בהמה שאסור להנהיג זה את זה וכו'. משמע דומיא דלבישת כלאים דמותר בלא חבור כך כלאי בהמה [צ] אע"פ שאין קשורין שמנהיגן ביחד אסור. וה"נ אמרי' [ק] בפ' במה בהמה יוצאה [ר] ובלבד שלא יכרוך. וקאמר עלה אמר רב אשי (דף נד.) [ש] ע"כ לא שנו אלא לענין כלאים. כלאים דמאן. אילימא כלאים דאדם והתנן אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך. הרי לך דאע"פ שאין עושין מלאכה ואין קשורין יחד [ת] אלא שכרוכין דאסור. ואע"ג [א] דתנן אין קושרין הסוס בצידי הקרון ומפרש בירושלמי מפני שנושאים החבל משמע שצריך מלאכה. י"ל התם מפני שאין מנהיגן ממש יחד שהעגלה לפני הקרון והסוס לצד הקרון הילכך כשנושאין החבל בינתיים הוי כאילו מנהיג יחד. ובספרי דרש לרבות הדש והמנהיג מאי קרא דכתיב יחדו מ"מ. ולא דרים האי יחדו כמו יחדו דכלאי בגדים [ב] פרט לתוכף תכיפה אחת. א"כ משמע דאפי' אין מחוברין יחד אלא שהוא מנהיגן יחד לוקה וכן משמע מפלוגתא דר' יונתן ור' יאשיה [ג] דקאמר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו דומיא דשור וחמור. מכלל דשור וחמור אין לי אלא למעט אלא שאין חייב בזה אחר זה אבל כשמנהיגן יחד לוקה דומיא דמכה אביו ואמו [ד] אם לאו קרא יתירא ע"כ. התשובה דעתי נוטה שאין בו צד איסור. חדא שאין איסור כלל אלא בשעת מלאכה. ועוד דאינן קשורין יחד ותנן בפ' בתרא דכלאים אין קושרין את הסוס לא בצידי הקרון ולא לאחר הקרון ולא את הלובדקי לגמלים [ה] ור"מ מתיר. ואם היו מסייעין בירידה ובעליה ד"ה אסור ומדנקט קשירה ש"מ דוקא היא אבל בלא קשירה לא. ומדנקיט נמי אם היו מסייעין בירידה ובעליה הכל מודים שהוא אסור ש"מ בשעת מלאכה בעינן. ועוד מדנקט בצידי הקרון ש"מ דוקא בקרון. ורישא דמתיר ר"מ כשקושרין בצידי הקרון לאחר הקרון מיירי שאין מסייעין כלל אלא שקושרין לקרון בעלמא ואפ"ה אסרי רבנן [ו] מפני מראית העין. [ז] וההיא דאיסי הבבלי ה"פ ומה כלאי בגדים שמותרים ללבוש זה על זה אסור בתערובתן כשנתחברו יחד בב' תכיפות. כלאי בהמה [ח] שאסור להנהיגם זה עם זה בקשירה אינו דין שיהא אסור בתערובתן כשנעשו גוף אחד. תדע לך דבהנהגה בקשירה איירי [ט] מדמייתי לה אמתניתין דאין קושרין את הסוס. וראייה דבעי' בשעת מלאכה מן הירושלמי דקאמר מפני שנושאין חבל בינתיים אלמא בעינן שיעשו שניהם מלאכה אחת. ועוד מלישנא דקרא דכתיב לא תחרוש. (כו) וההיא דבמה בהמה פר"ח דכריכה היינו כמו קשירה ואף בשעת מלאכה כמו שפירש רש"י ז"ל התם: **סליק הלכות כלאים**

רש"י ונ"י

ו המנהיג. בשור וחמור: סופג. לשון שאיבה ולקיחה פי' אחר סופג בגימ"ל כמו סופק בקו"ף לשון ויספוק את כפיו: והיושב בקרון חייב. הואיל ואזלי מחמתו חשיב כאילו מנהיגן: פוטר. קסבר לאו מידי עביד: במנהיג ברגליו. דקנייה במשיכה שבועט ברגליו והולכת מחמתו כדרך רוכבי סוסים: ממנהיגם בקול. בכלאים ואינו אוחז המרדע: קעביד מעשה. וה"ל לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו: והשלישית שהיא קשורה לרצועות. אם שני סוסים קשורין בקרון וקשר שם חמור אע"ג דבלא חמור קאזלי אסור ולא חזינן לחמור כמאן דליתיה: אין קושרין סוס בצידי הקרון. כשהבקר מושכות בקרון אין קושרין סוס בצידו או אחריו של קרון כדי שילמוד למשוך לפי שפעמים הסוס שאחר הקרון דוחף את הקרון ומנהיג בגופו: לובדקים. חמור של לוד הוא גדול ועריך משאר חמורים ודומה לגמל: ז ובלבד שלא יכרוך. החבלים בכרך אחד ובגמרא מפרש טעמא: לענין כלאים שנו. האי שלא יכרוך דמתני' לא שייך ביה איסור שבת אלא משום כלאים אסר ליה כדמפרש ואזיל: אי נימא כלאים דאדם. וכי כריך להו סביבות ידו נמצא קשור עם הגמלים ופעמים שהן מושכין שום דבר ונמצא אדם וגמל מנהיגין יחד: והתנן אדם מותר עם כולן הבהמות לחרוש ולמשוך. שלא אסרה תורה אלא שני מיני בהמה יחד כענין שור וחמור משנה זו במסכת כלאים: תכיפה אחת. שתחב המחט כנגד פעם אחת בלבד או שעשה קשר אחד דכתיב צמר ופשתים יחדיו לא אסרה תורה אלא חבור יפה ומתקיים: עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו. כמו שפרט לך הכתוב בחורש בשור וחמור ומדאצטריך למכתב יחדו שמעינן דאי לא כתביה הוה משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור: סליק הלכות כלאים

דברי חמודות

(כג) המנהיג סופג את הארבעים. ותני בפרק הפועלים דף צ' המזווג בכלאים פטור ואינו לוקה ופירש"י המזווג שור וחמור לקרון ובא חבירו והנהיג פטור הראשון דלא תחרוש כתיב ואינו לוקה אלא זה המנהיגו ע"כ ועיין בסימן דלקמן: (כד) והיושב בקרון לוקה. וכתב הטור שזו היא מסקנת רבינו ז"ל והקשה הב"י שאינו מוכרע אדרבה בפ"ק דב"מ פסק כשמואל דרכוב לא קני וא"כ כ"ש לגבי כלאים דלא ילקה ע"כ ואני תמה שהב"י לא הקשה זה על הטור עצמו שהוא בטוח"מ סימן קצ"ז פסק ג"כ דרכוב לא קני ולענין הנדון דהכא הרמב"ם פסק ג"כ כהרי"ף שהיושב בעגלה לוקה וכן סתמו האחרונים וכתב עוד הרמב"ם שכן אם היה יושב א' בעגלה וא' מנהיג שניהן לוקין ואפי' מאה שהנהיגו כלאים כאחד כולן לוקין: (כה) דלא גרע ממנהיגה בקול דלוקה. כר' יוחנן בפרק הפועלים כמ"ש במ"י והטור דייק מדברי הרמב"ם דמחייב אפילו כשאין קשורין והב"י כתב לראייה להרמב"ם הני ראיות שבשאלה דבסימן דלקמן אבל בכ"מ חזר בו ואמר שלפי האמת לא ס"ל להרמב"ם ז"ל שיהיה חייב המנהיג בקול אא"כ שהם קשורים יחד וכן מראין דברי הרמב"ם ועוד שא"א להעלות על הדעת דהא מושך ומנהיג ביד אין לחייבם אא"כ קשורים יחד דא"כ לא קרינן בהו יחדיו והיאך אפשר להחמיר במנהיג בקול יותר ממושך ומנהיג ביד וזה פשוט עכ"ל ולא ידעתי מאי פסיטותיה והרי מבעיא בעיא ליה לרבינו אפריס בשאלה שבסימן דלקמן מ"מ הא ודאי דפשט דברי הרמב"ם נראין כדברי הב"י וכתוב בת"ה סימן רל"ח עובד כוכבים בעל חוב מוליך עגלה בכלאים ופגע בו בדרך ורצה לדבר עמו בעסק חובו רשאי לדבר עמו בקול רם ואין לחוש בדבר ואע"ג דכתוב בהגה' סמ"ק נכון שלא לפרוס שלום לעובד כוכבים המנהיגים כלאים שלפעמים הבהמות ממהרות ללכת מחמת הקול נוכל לומר דהג"ה זו ס"ל כשאלות דסברי דלא קי"ל כר"ש בדבר שאינו מתכוין אלא באיסורי שבת בלבד אבל לתוס' והרא"ש שכתבו בפרק ח' שרצים בהוכחות גמורות דבכל איסורין שבתורה קי"ל כר' שמעון שרי אפי' בגוונא דהנהגה דהא לאו פסיק רישא הוא וכ"ש בנידון דידן אמנם נראה דיש ליזהר היכא שהמשא של ישראל והוא הלך עם העגלה ולפעמים כשהגלגלים נכבשים מלכת לא ילמדם היאך יעשו שילכו האופנים דיש לחוש הואיל ועוסק הוא בתיקון ההליכה שמא ישכח ויצעק לבהמות שילכו כדרך העגלים לעשות וכן בכל הדרך שילך עם העגלה טוב שילך מרחוק משום האי חשש כי רגילות הוא שהעגלה נכבשת או מתעכבת באבן או בגומא שלא תלך ע"כ ורמ"י אסר אפי' כשאין המשוי של ישראל ובמחילת כבודו לא כוון יפה דודאי אם מנהיג בקול דלוקה אפי' אין המשוי שלו אבל הך חששא שמא יצעק ודמש"ה ילך למרחוק לא קאסר ת"ה אלא כשהמשוי של ישראל ולא בחנם כתב שהמשוי של ישראל אלא לומר דבלא"ה לא חיישינן כן נ"ל: (כו) וההיא דבמה בהמה פר"ח דכריכה היינו כמו קשירה ואף בשעת מלאכה כו'. וגם כתב רבינו והתוס' ג"כ דאי בהנהגה בעלמא אם כן אסור לזוז שור פסולי המוקדשים ממקומו דעשאו הכתוב כשני גופים כדלעיל ס"ס ה' ומסקנתו נראה דקשורים יחד בחבל אסורים לנהוג משום דחבל הוי משוי וקשיא לי דהא בירושלמי אתפלגון ר' יוחנן ורב ומשמע דלר"י חבל לאו משוי הוא ולא קאסר אלא בקשורים יחד בקרון משום דזה נושא עללותו כו' כדלעיל סוף הסי' וקי"ל רב ור"י הלכה כר"י וגם לעיל סי' ה' כתב רבינו בזה"ל דלא שייך כלאים אא"כ קשורים יחד בקרון או במחרישה ומיהו הא לא קשיא דהא רב אקשור בקרון קאי וקאמר מפני שנושאים את החבל אבל לפסוק כרב במקום ר"י ודאי דקשיא וצריך עיון ורמ"א ז"ל לא הכריע בין ראבי"ה לרבינו אפריס ולי היה נראה לפסוק כדברי רבינו והתו' דבפרק במה בהמה והן הן מסייעים לדברי הראבי"ה והוי רבינו אפריס יחידאה לגבי כל הנך רבוותא: **סליק הלכות כלאים**

מעדני יום טוב

ו [י] ומתני' דהיו ב' רוכבים ע"ג בהמה. דתנן התם בריש הפרק דקנו שניהם: [כ] **והאלפס ז"ל לא הביא** וכו'. ובפ"ק דב"מ לא כתב רבינו לדברי הרי"ף כלל ועיין בד"ח: [ל] **דלא גרע** ממנהיגה בקול דלוקה. דפלוגתא היא בפרק הפועלים (דף צ:) רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור וקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל: [מ] דלהוי מסייע שאין בו ממש. דהא זה יכול וזה יכול דמ"מ מיקל החמור להסוסים וכ"כ רמ"י: [נ] בפרק כיצד הרגל. דף י"ז דאמר רבא כל שבזב וכו' ומסקינן דעגלה מושכת בקרון אתא לאשמועינן ומדנקט עגלה שמע מינה דהכי אורחא: [ס] גוף של אותו כו'. כלומר והלכך גוף של אותו וכו': [ע] שאם ימשך יכאב לו. וכתב ב"י דקשיא ליה כיון דפירש דטעמא דאיסורא משום דגוף אותו שאחר [הקרון] נוגע בקרון ומנהיגו כי קשרו בשערו מאי הוה אדרבה כל שידחה את הקרון יותר לא יכאב לו כ"כ ואפשר דקשרו בשערו דקאמר לאותו שהוא קשור לפני הקרון ומושכו קאי דכיון שאם ימשך יכאב לו אינו מושך ונמצא שאין הקרון המנהיג אלא ע"י אותו שקשור אחרי הקרון בלבד ודוחק ובדקתי בירושלמי ומלאתי דהכי איתא התם רבי ירמיה בעי קשרן בשערן רבי יונה אמר אתפלגון רב ורבי יוחנן רבי יוחנן אומר מפני שזה נושא עללותו של זה ורב אמר מפני שנושאים את החבל שבינתים מהו נפק מן ביניהון קשרו בשערו בין על דעתיה דרב בין על דעתיה דר"י פטור ומשמע לי דאתא למימר דאיכא בינייהו קשרו בשערו דלרב חייב מפני שעדיין זה נושא עללותו של זה ולר"י פטור שהרי אינו קשור אלא בשערו ואין חבל ביניהם שנאמר שהם נושאים אותו וה"פ קשרו בשערו הוא דאיכא בין דעתיה דרב לדעתיה דר' יוחנן דלמר חייב ולמר פטור ומ"ש פטור אר' יוחנן קאי ולפי זה ניחא מה שהקשיתי מעיקרא וגם ניחא לישנא מה דנפיק מביניהון דמשמע דאתי לפרושי מאי בינייהו עכ"ל ואתמהה דהא איפכא מיבעי ליה לירושלמי דלרב שאמר טעמא דנושא החבל כו' יהיה פטור בקשרו בשערו ולר' דאמר טעמא דזה נושא עללותו כו' יהיה חייב ולכן אגיהה לפניך לשון הירושלמי דהב"י השמיט מה שהיה סבור שאינו לצורך וכך הוא ר' ירמיה בעי קשרן בשערן מהו מה אנן קיימין אם בשקשרו בשערו כך אנו אומרים אסור להרכיב בהמה ע"ג חברתה אם בשקשרו החבל בשערו נאמר מפני שהן נושאין את החבל שבינתים ר' יונה אמר אתפלגון רב ורבי יוחנן רבי יוחנן אמר מפני שזה נושא עללותו של זה וזה נושא עללותו של זה רב אמר מפני שהן נושאים את החבל שבינתים מה נפק מן ביניהון קשרו בשערו בין על דעתיה דרב בין על דעתיה דר' יוחנן פטור עד כאן בירושלמי ואע"פ שגם לפי דרכי קאי פטור אדעתיה דרבי יוחנן לא אחוש מלומר דצריך לגרוס גבי על דעתיה דרב חייב דטפי עדיף לומר שנשמט על ידי הסופר תיבת חייב מלסבול דוחק פירוש זה דפטור לא קאי אלא על דעתיה דרבי יוחנן וגבי רב לא קאמר ולא כלום אבל מה שנ"ל בעיקר פירוש דברי הירושלמי כך הוא דהא דקאמר הירושלמי מה אנן קיימין וכו' מדקדק על בעיא דרבי ירמיה דממ"נ היכי קאמר אי קשרן בשערן ר"ל שקושר הבהמות יחד שקושר האחד בשערה ע"ג חברתה וס"ד דאסור א"כ אף אנו נאמר שכן אסור להרכיב כלומר רכיבה בעלמא לא הרבעה וגם לא העלאה בדרך שעולים להרביעה ורכיבה כזו שאינה כן ודאי דשרי וא"כ מאי ס"ד דקשירתן בשערות זו עם זו שיהא אסור משיכה אין כאן שמפני שכואבת ומצטערת כדפירש הרא"ש אינה מושכתן והרכבה דרך הרבעה כ"ש שאין כאן והלכך ודאי דשרי ואי מיירי שקשר החבל של בהמה זו בשערה של זו נאמר ודאי דאסור דהא מפני שכואבת ומצטערת מתקרבת אצל הבהמה שיש בה החבל והחבל נתלה ביניהם ונמצא בהן שנושאין את החבל שבינתים ואסור ור' יונה אמר ר' יונה סובר ג"כ דהבעיא היא שקושר השער בחבל שבשניה ואמר דהא אתפלגון רב ור"י בטעמא דמתני' ר"י אמר וכו' ורב אמר וכו' ומאי בינייהו אלא שקשרו בשערו איכא בינייהו וכלומר שקשרו החבל בשערו ובין ע"ד דרב ובין דקאמר לאו דוקא אלא כלומר אם ע"ד דרב חייב וכדאמרי' שהרי הן נושאים החבל שבינתים כדפירש"י ואם על דעת דר"י פטור שהוא אינו חש על נשיאת החבל אלא קאמר טעמא דזה נושא עללותו וכו' וליתא בכה"ג כלל והשתא הירושלמי מפורש יפה אלא דבין להב"י ובין לדידי אכתי דברי רבי' תמוהין: ז [פ] **אע"פ שאינו עושה מלאכה** וממילא אינם קשורים: [צ] **אע"פ שאין** קשורים. והואיל ולא בקשורים מיירי א"כ אינם עושים מלאכה דאי הוו קשורים החבל שנושאים מקרי עושים מלאכה כדלקמן: [ק] בפרק במה בהמה גרס והוא בסופו: [ר] ובלבד שלא יכרוך. רישא דמתני' לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל מכניס חבלים לתוך ידו וימשוך ובלבד וכו': [ש] ע"כ **לא שנו אלא** גרס וכן הוא שם בדברי רבינו: [ת] **אלא שכרוכים** דאסור. כלומר בשני מינים דדוקא אדם מותר עם כולן: [א] דתנן. בס"ס דלעיל: [ב] פרט לתוכף כו'. בס"פ בתרא דכלאים: [ג] דקאמר ר' יונתן דהלכה כמותו מפרק השואל שהביא רבינו לעיל סי' ה': [ד] **אם לאו קרא** יתירא פירוש אי לאו קרא יתירא דיחדו הוה דומיא דאביו ואמו ויהיה חייב אף בזה אחר זה: [ה] ור"מ מתיר **ואם היו** כו'. הכי תני עלה דמתני' בירושלמי: [ו] מפני מראית העין. תמיהני דמפרש טעמא אחרינא מדבירושלמי דאתפלגו ביה ר"י ורב: [ז] **וההיא דאיסי** הבבלי. איסי בן עקביא גרס והכי מייתי ליה רבינו לעיל סימן ה': [ח] **שאסור** להנהיג זה עם זה בקשירה. ואע"ג דאינם אסורים אלא בקשירה מ"מ שפיר עביד ק"ו שיהיו אסורים כשנעשו גוף אחד דהיינו פרדה דהא תערובות בשתי תכיפות אסור בכלאי בגדים ואע"ג דבלאו הכי מותרים לגמרי ק"ו לתערובות כלאי בהמה בגוף אחד שיהיה אסור שהרי כלאי בהמה דב' גופים אסורים בקשירה בלבד ועיין בדברי רבינו לעיל סימן ה': [ט] מדמייתי לה אמתני' דאין קושרים וכו'. ולא כן הוא בירושלמי שלפנינו אלא אדלעיל מינה אמתניתין דבהמה עם בהמה וכו' טמאה עם טמאה כו': סליק הלכות כלאים